

„בקרב נרד לרמתה האינטלקטואלית של לוב, מבלי שיהיה לנו הנפט שלה... כל ההישגים שלנו, כולל צה"ל, נתונים בסכנה...”

פרופסור מיכאל הרסגור (53) נולד בבוקארשט, היה חבר הנהגת „השומר-הצעיר” ברומניה. בתקופה שלאחר מלחמת-העולם השנייה עסק באירגון ההעפלה, נכלא על-ידי הבריטים בקפריסין, היה חבר קיבוץ זיקים. פרופסור הרסגור החל את לימודיו האקדמיים בגיל מבוגר יחסית (1960), והשלים בפאריס את עבודת הדוקטוראט שלו על „קבוצות שלטות בצרפת הראשית

תקופת הרנסאנס” (1972). משמש כיום כפרופסור-חבר בבית-הספר להיסטוריה של אוניברסיטת תל-אביב. אשתקד ראה אור ספרו „המהפכה בפורטוגל”. באחרונה נתפרסם פרופסור הרסגור בסידרת רשימות בעיתונות שבה תקף את תהליך הסיפוח הזוחל של החינוך הדתי בסקטור החילוני. את השקפותיו על החברה הישראלית ומערכות-החינוך שלה מפרט בראיון מיוחד שערך עימו דן עומר השבוע:

לחיות לרגלי מצדה

או להתאבד בפיסגתה

● מהי מעלתם של הקונסרבטיבים והי רפורמים במחשבה היהודית?

בשני הזרמים הללו מדובר על גיסינות ברורים ל- התאים את היהדות לעולם המודרני, לשכלל את יכולתה של היהדות להתמודד בבעיות העולם המודרני האמת היא שיש סיפוח ענפה ביותר בשטחי הדת היהודית בעולם המודרני, סיפוח עמוסת ערכים שהיא בבחינת מוקצה מחמת-מאוס במדינת ישראל ה„מודרנית” בגלל עוצמת שילטונה של האורתודוקסיה הדתית.

● התוכן להביא המחשה לתוצאות המצב הזה?

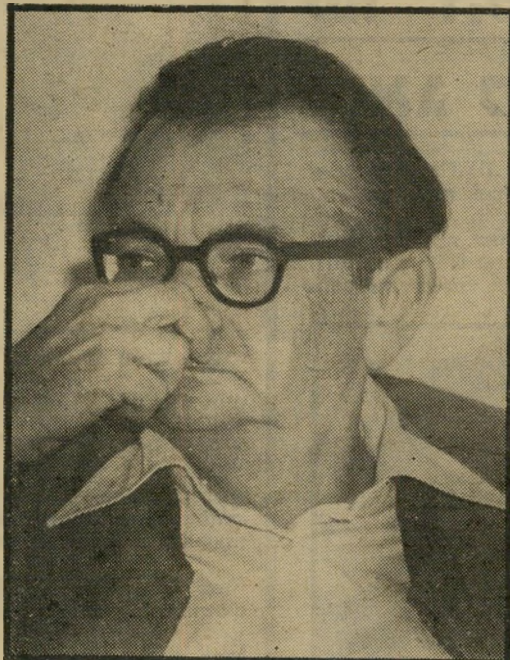
הקשר בימינו לבין העולם הרחב והנאור מתנתק ובר-מקביל לו מתנתקת תלותנו ההתפתחותית במדעים השונים. למשל, עצם העובדה שאנחנו עדים בארץ מזה כמה שנים לוויכוחים על נתיחת גופות. דומה שעצם קיומו של ויכוח מעין זה מעיד על חוסר גישה מדעית לנושא. הטיעון של המתנגדים לנתיחה הוא „כבוד המת”. באמת! ואם התולעים אוכלים את גוויית המת, זה מוסיף לכבודו? האם האדם המצוה את גווייתו למדע, מחלל משנה? אילו היה דור שלם של ילדיהארץ מהונך באופן מדעי, כל הוויכוח הזה לא היה מתעורר, ובוודאי שלא בצורה המבישה שבה התעורר!

● האם יש דחינוך-חסר זה תופעות נוספות?

כן. חינוך שאינו מכניס את הילדים לעולם המדע ולאמיתויות שבו, מאמלל את הילדים.

● האם החינוך הדתי פוגע בסובלנות של הדתיים כלפי החילוניים?

הסובלנות אינה מיצווח אנשים מלימדה. היא יותר מזה, היא עמוד-התווך של החיים-המערביים. החינוך הדתי הזה, לא הרפורמי או הקונסרבטיבי אלא החינוך האורתודוקסי של מערכת-החינוך הדתית בארץ, מושתת על אייכות לשאת אותה הסובלנות.

אם אנחנו מעוניינים ורוצים להקים כאן חברה נאורה ומדינה מתקדמת, הרי בלימוד תרבות אירופה אנו מתזוירים לעצמנו את שלנו. יש הטוענים כי השואה הוכיחה כיצד ניצבת התרבות המערבית נגדנו. אך התשובה הבסיסית לטיעון זה היא שמתכנני השואה לא היו אלא נציגיה של צורה מנוונת של תרבות-המערב, צורה שאותה הקיאה תרבות זו.

● האם התעלמות מתרבות-המערב יכוי לה להשפיע על החברה הישראלית?

החשיבה הדוגמאטית והאנטי-מדעית, שאותה רוצים להחדיר לילדינו, תביא לכך שבקרב נרד לרמתה האינטלקטואלית של לוב, מבלי שיהיה לנו הנפט שלה.

● מיצר אתה מסביר את המיכאניזם של ההידרדרות הזאת?

יש בארץ עצלנות אינטלקטואלית — שאינה יהודית כלל וכלל, ובמצב שכזה מתפתח פחד תת-הכרתי מפני האורתודוקסיה-הדתית, המשמש קרקע פוריה לצמיחתה של צנזורה אורתודוקסית-דתית. האורתודוקסים רוצים להחדיר לנו, בניגוד לרצוננו, את הרעיון של בילעדיות היהדות שלהם ואת הטיעון שאין יהודים אחרים מלבדם.

● הרושם הוא שהיהדות האורתודוקסית פית היא הדומינאנטית בציבור היהודי.

האמת היא שהאורתודוקסיה הדתית היא רק חלק מתוך מה שייצר הגנה העם היהודי בתפוצותיו. היא גם אינה החלק המפותח והמתקדם שביהדות. יתירה מזו, אותה יהדות אורתודוקסית הטילה כאן בארץ צנזורה ואיפול לגבי הזרמים הקונסרבטיבי והרפורמי בדת היהודית. היא הסתירה את תהליך היווצרותם ואת ערכי אמונתם, ומצרה את צעדיהם בארץ.

● מה הוציא אותך מ„השנווה האקדמית” שלך, והביא אותך לצאת למיזחמת-רכביות?

בסוף שנת-הלימודים האוניברסיטאית האחרונה, בקורס העוסק בתולדות הרנסאנס והרפורמציה, באה אלי תלמידה לייעוץ.

הצעתי לה לכתוב עבודה שתעסוק בגיבוש רעיונותיו של הרפורמטור מרטין לותר. מסרתי לה את סיפרי לותר ואת האבנגליקן, כדי שתבין את הפירוש שלו לאבנגליקון. אבל התלמידה אמרה לי: „סלח לי, איני שמה יד על ספר קדוש של נוצרים!”

● האם הסיפור הזה מאפיין מצב תרבותי?

כן. מצב דומה לזה עברתי כבר לפני שנים רבות, כאשר לימדתי בתיכון עירוני ד' בתל-אביב. העברתי שיעור שעסק בפרה-היסטוריה, וכמה מהתלמידים נכנסו למצב של קטטרוסה כאשר ביררתי מה העניין, הסתבר לי שהם קיבלו בבית חינוך דתי, שלפני הפרה-היסטוריה אינה קיימת. נדמה לי שעולמם של אותם תלמידים התמוטט באותו שיעור.

● האם מערכת-החינוך הדתית מתעלמת במתכוון מהפרה-היסטוריה?

האמת הטראגית היא שיש במערכת-החינוך בורות בולטת ומכוונת בקשר לנושא האבולוציה של האדם. מצויים פירוסי-רישמיים מטעם משרד-החינוך-הדתי, שיעליהם מוטבעת ההוראה: לא ללימוד בבתי-הספר הדתיים. וכך נוצר בעצם מצב-תרבותי לא-בריא. מחצית התלמידים לומדים בצורה מדעית יחסית, ואילו מחצית האחר, הדתי, נמנע הדבר, כך נוצר פילוג של איכויות.

● האם קיימת מנגמה מכוונת של שילדת תרבות המערב וערכיה המדעיים?

...החינוך לקנאות עיוורת, לשוביניזם בהמית, אינו פחות ממית מאשר הסמים לעישון ולהזדקקה...

...הקשר בינינו לבין העולם הנאור מחונק ובמקביל לו מתנתק תלוחינו ההחפיתחוחית באדעים שונים...

האמת היא שאינך יכול לפתח השקפה מדעית ללא סובלנות. הרי הנחת-יסוד בשיטה מדעית היא שלא לקבל דבר, שמדעיתו טרם הוכחה. או איזו מין חברה אנחנו?

כן, יש התעלמות מכוונת מכך שעלינו ללמוד את תרבות העולם המערבי, ולא רק בהתקף. יש התעלמות מכוונת מכך שיסודותיו של עולם זה הם יהודיים. אין ויכוח על העובדה שהנצרות, ובעיקר כפי שהיא קיימת היום, ומיכלל ההשקפה המערבית, עוצבו במידה גדולה על-ידי גאונים יחידים: ברוך שפינוזה, קארל מארכס, זיגמונד פרויד, אלברט איינשטיין ועוד רבים אחרים.